

**Nota Reserves en Voorzieningen
&
weerstandvermogen en risicomanagement
2007**

Inhoudsopgave

Deel 1	Algemeen	3
Hoofdstuk 1	Inleiding	4
1.1.	Algemeen	4
1.2.	Context	4
1.3.	Opbouw	5
Hoofdstuk 2	Reserves en voorzieningen	6
2.1.	Wetgeving over de reserves en voorzieningen	6
2.1.1.	Algemeen	6
2.1.2.	Reserves	6
2.1.3.	Voorzieningen	7
2.2.	Bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Raad en het College	7
2.3.	Handelswijze rondom mutaties van reserves en voorzieningen	8
2.4.	Verschillen reserves en voorzieningen	8
2.7.	Huidige ontwikkelingen omtrent de regelgeving	9
Hoofdstuk 3	Rentebeleid	10
Hoofdstuk 4	Weerstandvermogen en risicomanagement	11
4.1.	Algemeen	11
4.2.	Weerstandscapaciteit	11
Incidentele weerstandscapaciteit		11
Structurele weerstandscapaciteit		11
4.3.	Risico's	12
Hoofdstuk 5	Heroverweging reserves en voorzieningen	13
Deel 2	Inventarisatie Reserves en voorzieningen, inclusief meerjarenraming	18
Bijlage 1	: Verordening artikel 212 Gemeentewet, relevante artikelen	98
Bijlage 2	: Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten, relevante artikelen	99
Bijlage 3	: Uittreksel Dossier Rekenkamercommissie	101

Deel 1 Algemeen

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1. Algemeen

Handelingen die door de gemeente worden verricht brengen algemene en specifieke risico's en verplichtingen met zich mee. Om deze risico's en verplichtingen af te dekken worden reserves en voorzieningen aangehouden. De reserves dienen ter dekking van algemene risico's of specifiek beoogde uitgaven en ter dekking van specifiek benoemde risico's of verplichtingen de voorzieningen. Zowel reserves als voorzieningen dienen dus een bepaald doel.

Het totaal van de reserves en voorzieningen wordt het weerstandsvermogen van de gemeente genoemd.

1.2. Context

Op 27 november 2003 heeft de Raad de verordening ex artikel 212 van de Gemeentewet vastgesteld. Hierin zijn de uitgangspunten voor het financieel beleid, alsmede voor het financieel beheer en de inrichting van de financiële organisatie van de gemeente opgenomen.

In artikel 12 is geregeld dat het College eenmaal in de vier jaar een nota reserves en voorzieningen & weerstandsvermogen en risicomanagement aan de Raad aanbiedt. De laatste notitie Reserves en voorzieningen is vastgesteld door de raad in zijn vergadering van 26 juni 2002.

Op grond van artikel 12, in relatie met artikel 17 (opgenomen in bijlage 1), behandelt de nota Reserves en voorzieningen tenminste het beleid ten aanzien van:

- a. reserves en voorzieningen:
 - de vorming, besteding en opheffing van reserves;
 - de vorming, besteding en opheffing van voorzieningen;
 - de toerekening en verwerking van rente over de reserves en de voorzieningen in relatie tot het weerstandsvermogen.
- b. weerstandsvermogen en risicomanagement:
 - het omschrijven van de risico's (in brede zin)
 - hoe met de risico's wordt omgegaan (risicomanagement)
 - het gewenste en minimale weerstandsvermogen
 - de relatie tussen en het beleid op het weerstandsvermogen en de risico's van materieel belang.

Sinds 2004 is het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van kracht. In dit besluit zijn de wettelijke bepalingen omtrent de vorming, besteding en opheffing van reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen en de diverse risico's opgenomen (zie bijlage 2). Daarnaast is in het BBV geregeld dat in de toelichting op de balans in de jaarrekening inzicht gegeven moet worden in de aard en reden van elke reserve en voorziening en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan (artikelen 54 en 55). Tevens is in het BBV geregeld dat in zowel de programmabegroting als het jaarverslag een paragraaf Weerstandsvermogen moet worden opgenomen.

Het adviesbureau BMC heeft in januari 2005 zijn rapport Bezuinigingsoperatie Gemeente Kampen, uitgebracht. In onderdeel Tire-scan: beoordeling van treasury, Investerings, Reserves en voorzieningen en Exploitatie "Naar financieel inzicht voor college en raad", zijn opmerkingen gemaakt en aanbevelingen gedaan over de reserves en voorzieningen. Voorzover nog niets gedaan is met deze opmerkingen en aanbevelingen, wordt in deze notitie en in de toelichting bij de betreffende reserve of voorziening hier nader op ingegaan. In het deelrapport financiële benchmark is aandacht besteed aan de vermogenspositie. BMC concludeert dat het weerstandsvermogen voldoende is.

Ook de Rekenkamercommissie heeft in zijn verslag Dossieronderzoek programmabegroting 2006 – 2009 een aantal opmerkingen over, conclusies over en aanbevelingen voor de reserves en voorzieningen gemaakt. De opmerkingen betreffen:

- de onttrekkingen uit de reserve riolering;
- het gebruik van de rente van de algemene reserve als inkomstenbron in de exploitatiebegroting;
- het ontbreken van inzicht in het verloop van de reserves en voorzieningen in de uiteenzetting van de financiële positie.

De opmerkingen, conclusies en bevindingen ten aanzien van de reserves en voorzieningen en het weerstandsvermogen zijn opgenomen in bijlage 3.

In deze notitie wordt eveneens aan deze opmerkingen, conclusies en bevindingen aandacht geschonken, voor zover niet verwerkt in de programmabegroting 2007.

Ten aanzien van het weerstandsvermogen heeft de Rekenkamercommissie een aantal bevindingen gedaan, welke in de begroting 2007 zijn verwerkt.

1.3. Opbouw

In hoofdstuk 2 Reserves en voorzieningen komen achtereenvolgens aan de orde:

- de (wijzigingen in de) wetgeving;
- de bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Raad en het College;
- de (huidige) handelswijze rondom mutaties;
- de onderlinge verschillen;
- de huidige ontwikkelingen in de regelgeving.

In hoofdstuk 3 wordt het rentebeleid behandeld.

In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het weerstandsvermogen en risicomanagement van de gemeente.

In hoofdstuk 5 komt de heroverweging van de reserves en voorzieningen aan de orde.

Na hoofdstuk 5 is de inventarisatie opgenomen van alle reserves en voorzieningen die worden aangehouden. Per reserve en voorziening wordt gerapporteerd op de ijkpunten. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de stand van de reserve / voorziening ultimo 2005 (jaarrekening) en het geraamde verloop in de jaren 2006 tot en met 2009. De financiële gegevens geven slechts een raming voor de komende jaren op basis van de laatst bekende gegevens tot en met begin november 2006 en maken daarom geen deel uit van het raadsbesluit.

Tenslotte zijn de bijlagen opgenomen, te weten:

Bijlage 1	Verordening artikel 212 Gemeentewet, relevante artikelen
Bijlage 2	Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten, relevante artikelen
Bijlage 3	Uittreksel Dossier Rekenkamercommissie

Hoofdstuk 2 Reserves en voorzieningen

2.1. Wetgeving over de reserves en voorzieningen

2.1.1. Algemeen

In het Besluit Begroting en Verantwoording zijn een aantal wijzigingen voor de reserves en voorzieningen aangebracht ten opzichte van de Comptabiliteitsvoorschriften 1995. De belangrijkste wijzigingen kunnen als volgt schematisch worden weergegeven:

	Betreft	CV95	BBV
1	Nog niet bestede middelen verkregen van derden voor specifieke doelen	bestemmingsreserve	voorziening
2	Activeren van tekorten	toegestaan	Moet ten laste van reserves worden gebracht.
3	Toevoegingen / onttrekkingen aan reserves	Ten laste / ten gunste van de rekening van baten en lasten	Bij resultaatbestemming
4	Toevoeging van rente aan reserves	Rechtstreeks toevoegen	Via resultaatbestemming
5	Arbeidsgerelateerde voorzieningen	Mogen voorzieningen voor gevormd worden.	Alleen wanneer de jaarlijks terugkerende kosten (aanzienlijk) fluctueren mogen arbeidsgerelateerde voorzieningen gevormd worden.

2.1.2. Reserves

Reserves zijn volgens artikel 42 BBV een onderdeel van het eigen vermogen. Met ingang van 2004 worden volgens artikel 43 BBV de volgende soorten reserves onderscheiden:

- a. de algemene reserve;
- b. bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht, maar die niet specifiek besteed hoeven te worden;
- c. overige bestemmingsreserves.

De algemene reserve betreft dat deel van het eigen vermogen waaraan geen bestemming is gegeven en volledig vrij besteedbaar is. Deze reserve wordt gebruikt voor het opvangen van algemene risico's. In de gemeente Kampen bestaat de algemene reserve uit:

- de algemene reserve
- de saldi reserve, inclusief saldo gewone dienst

Bestemmingsreserves worden aangehouden voor een door de raad vast te stellen bepaald doel, bepaalde tijd en kennen in de regel een bepaalde omvang. Wanneer realisatie niet binnen de bepaalde termijn plaats vindt, zal de raad opnieuw een afweging moeten maken.

De bestemmingsreserves genoemd onder b, artikel 43 BBV, betreffen de egalisatiereserves, exclusief de voorzieningen Rioleringswerken en Ophalen huisvuil. Bij de overige bestemmingsreserves dient onderscheid te worden gemaakt in:

- de nog niet geblokkeerde reserves, omdat er nog geen verplichtingen voor aangegaan zijn;
- de geblokkeerde reserves, omdat er verplichtingen op rusten voor specifieke doelen of investeringen met een meerjarig economisch nut.

Zolang een reserve nog niet bestemd is kan deze eveneens aangewend worden als buffer voor de het incidenteel weerstandsvermogen. Wanneer een reserve geblokkeerd is en de beschikbare middelen in deze reserves anders worden ingezet heeft dit gevolgen voor de exploitatie. De berekende rente die gebruikt wordt als eenmalig of structureel dekkingsmiddel voor de exploitatie-uitgaven zal hierdoor namelijk lager worden.

Sinds de invoering van het BBV in 2004 is het niet meer toegestaan om bestemmingsreserves direct in mindering te brengen op investeringen met een meerjarig economisch nut (uitgezonderd op kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde), omdat bruto geactiveerd moet worden.

Daarnaast bestaan nog investeringen in de openbare ruimte met een (meerjarig) maatschappelijk nut, zoals wegen, kunstwerken en water. Deze worden bij voorkeur niet geactiveerd, maar bekostigd in de exploitatie. Indien deze investeringen tóch geactiveerd worden, moeten deze activa in zo korte mogelijke tijd worden afgeschreven. Daarom mogen op deze investeringen reserves direct in mindering worden gebracht.

2.1.3. Voorzieningen

Voorzieningen behoren volgens artikel 44 lid 1 BBV tot het vreemd vermogen. Zij worden gevormd om de financiële gevolgen van bekende en/of redelijk in te schatten risico's op te vangen. Met ingang van 2004 zijn de volgende voorzieningen voorhanden:

- a. verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, maar redelijkerwijs is in te schatten;
- b. op de balansdatum bestaande risico's voor bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is in te schatten;
- c. kosten die in een volgend jaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren (egalisatievoorziening, met name de onderhoudsvoorzieningen).

Daarnaast worden op grond van artikel 44 lid 2 BBV eveneens tot de voorzieningen gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, zoals bijvoorbeeld doelluitkeringen van Rijk en provincie. Ook wanneer bij derden tarieven in rekening worden gebracht (rioolheffing, afvalstoffenheffing) waarvan de besteding gebonden is én deze inkomsten aan dat specifieke doel moeten worden uitgegeven. De ontvangen gelden moeten namelijk indien ze niet gebruikt (gaan) worden voor het specifieke doel terug betaald worden.

Verder is in artikel 44 lid 3 BBV bepaald dat van jaarlijks terugkerende arbeidsgelateerde kosten, zoals vakantiedagen, wachtgelduitkeringen en wethouderspensionen geen voorziening gevormd mag worden, omdat zij immers al opgenomen zijn in de begroting en de meerjarenraming en dus deel uit maken van de financiële positie van de gemeente. Slechts wanneer het jaarlijkse volume niet jaarlijks ongeveer gelijk is, mag een voorziening gevormd worden. In Kampen zijn geen voorzieningen in deze zin aanwezig.

2.2. Bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de Raad en het College

De Raad is het enige orgaan dat kan beslissen over de vorming, opheffing en mutatie van reserves. Dit kan gebeuren bij het opstellen van programmabegroting, begrotingswijzigingen, bestuursrapportages en de programmarekening. Deze bevoegdheid kan niet gemandateerd worden aan het College. Gezien de kaderstellende rol van de Raad is dit ook niet wenselijk.

De bevoegdheid voor het vormen, opheffen en muteren van voorzieningen vloeit voort uit het aangaan van verplichtingen en het voordoen van concrete risico's, voortvloeiend uit wet- en regelgeving. Dit is dus ongeacht de wens van de Raad. In eerste instantie is deze bevoegdheid voorbehouden aan de Raad (budgetrecht). Het is echter wenselijk om deze bevoegdheid te mandateren aan het College gezien haar verantwoordelijk voor een goede bedrijfsvoering.

Bij het instellen van een voorziening is er namelijk geen sprake van een vrije beleidskeuze. De instelling van een voorziening vloeit voort uit de bedrijfsvoering en de bepalingen in het BBV. Het is daarom niet wenselijk de bevoegdheid uitsluitend bij de Raad neer te leggen.

De instelling van bestemmingsreserves en voorzieningen in de loop van een jaar (bij begrotingswijziging, bestuursrapportage en jaarrekening of aparte besluiten) gebeurt bij besluitvorming door respectievelijk de Raad of het College. Minimaal moet worden aangegeven:

- het doel van de in te stellen reserve / voorziening;
- de gewenste (maximale) omvang;
- of een jaarlijkse indexatie moet worden toegepast (niet zijnde rentetoerekening);
- de omvang van de storting (structureel of incidenteel);
- een onderbouwing (bijvoorbeeld meerjarenonderhoudsplan)
- de dekking van de te storten bedragen;
- waarvoor onttrokken wordt;
- en indien mogelijk wanneer deze onttrekkingen zullen plaats vinden (looptijd).

Tevens wordt aanbevolen om in het besluit tot instellen van een bestemmingsreserve of voorziening gelijktijdig op te nemen dat de bestemmingsreserve of voorziening wordt opgeheven zodra de doelstelling waarvoor de reserve of voorziening is ingesteld, is gerealiseerd.

Om te voorkomen dat onnodig veel reserves worden ingesteld dient tevens aangegeven worden dat realisatie van het betreffende beleidsdoel beter gerealiseerd wordt door het instellen van een bestemmingsreserve dan via de reguliere meerjarenbegroting.

2.3. Handelswijze rondom mutaties van reserves en voorzieningen

Reserves kunnen alleen gevormd, opgeheven en gemuteerd worden middels resultaatbestemming, via functie '980'. Dit geldt tevens voor de rentetoevoeging aan reserves.

Voorzieningen worden alleen gevormd en opgeheven via resultaatbepaling, via het betreffende beheersproduct. Dit geldt ook voor die voorzieningen die gevormd moeten worden indien ontvangen specifieke doeluitkeringen in enig jaar nog niet zijn geheel zijn besteed. Het is niet toegestaan op grond van artikel 45 BBV om aan voorzieningen rente toe te rekenen. Slechts indien de gewenste omvang van een voorziening is gebaseerd op een contante waarde, dan mag aan de voorziening de inflatiecorrectie worden toegevoegd om de voorziening op peil te houden voor de in de toekomst te dekken kosten.

Kosten die gedekt moeten worden uit de voorziening dienen op grond van het BBV rechtstreeks op de voorziening te worden verantwoord. Uit oogpunt van beheersbaarheid is dit echter niet praktisch. Handiger is om gedurende het jaar deze kosten als last op het betreffende product te verantwoorden. Het voordeel hiervan is dat de budgethouder een totaalinzicht heeft in het verloop van zijn budget op het desbetreffende product. Bij de bestuursrapportages in de loop van het jaar dient echter wel aangegeven te worden welke uitgaven bij het opmaken van de jaarrekening ten laste van een voorziening zullen worden gebracht. Bij de jaarafsluiting kunnen vervolgens de betreffende kosten in één boeking ten laste van de voorziening worden gebracht. Aandachtspunt hierbij is wel dat deze handelswijze niet mag leiden tot negatieve bedragen aan de lasten kant.

Wanneer niet alle middelen van een reserve of een voorziening aangewend hoeven te worden voor het doel waarvoor de reserve of voorziening in het leven is geroepen, vallen de resterende middelen vrij. De vrijval van middelen uit een reserve loopt via functie 980; uit een voorziening volgens de nieuwe voorschriften via het programma / het product waarvoor de voorziening bestemd is in de exploitatie.

Wanneer er sprake is dat middelen uit een voorziening toegevoegd kunnen worden aan een reserve of anders om, dan moet dit verlopen via de exploitatie, het betreffende programma, en functie 980 of visa versa.

Indien een reserve of voorziening door een mutatie negatief wordt, dient de reserve of voorziening direct aangevuld te worden en, indien het doel van de reserve of voorziening is gerealiseerd, worden opgeheven.

2.4. Verschillen reserves en voorzieningen

De verschillen tussen reserves en voorzieningen op grond van het BBV kunnen als volgt schematisch worden weergegeven:

	Reserves	Voorzieningen
1	Instellen door Raad (budgetrecht).	Instellen door Raad, maar deze bevoegdheid kan gemandateerd worden aan College.
2	Muteren in de hoogte van reserves is bevoegdheid van Raad.	Aanwenden van voorziening is bevoegdheid van College (bedrijfsvoering).
3	Eigen vermogen.	Vreemd vermogen.
4	In beginsel vrij besteedbaar (wijziging van bestemming is mogelijk).	Vaste bestemming. Eventuele restant saldi in voorzieningen kunnen niet voor andere doeleinden worden aangewend. Restantsaldi vallen derhalve vrij ten gunste van het desbetreffende programma waaronder de voorziening valt of de algemene middelen of dienen terugbetaald te worden aan diegene van wie de middelen zijn ontvangen (afrekenings-trajecten).
5	Intern financieringsmiddel.	Schuld ten opzichte van derden.
6	Opvangen van eenmalige tegenvallers.	Egalisatie van lasten.
7	Rentetoevoeging toegestaan via resultaatbestemming.	Rentetoevoeging niet toegestaan; wel inflatiecorrectie indien omvang van de voorziening is gebaseerd op contante waarde.
8	Tijdelijk karakter (behalve van de Algemene Reserve).	Structureel zolang de verplichting bestaat.
9	De gewenste omvang van (bestemmings-) reserves is een politieke keuze.	Omvang gelijk aan verplichting.
10	Resultaat bestemmend.	Resultaat bepalend.

2.7. Huidige ontwikkelingen omtrent de regelgeving

Na twee jaar ervaringen met het BBV is het Ministerie van Binnenlandse zaken bezig met de voorbereiding van een wijzigings-Algemene Maatregel van Bestuur. De commissie BBV heeft onder meer een aantal wijzigingen aan het Ministerie voorgelegd ten aanzien van de berekende bespaarde rente en de reserves en voorzieningen. De bedoeling is dat de wijzigings-Algemene maatregel van Bestuur ingaat per begrotingsjaar 2008. In bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de voorgestelde wijzigingen.

Ten aanzien van de reserves houdt de voorgestelde wijziging in dat het onderscheid tussen bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht (egalisatiereserve) en de overige bestemmingsreserves komt te vervallen. Feitelijk is er namelijk geen verschil tussen deze soorten reserves. Voor alle bestemmingsreserves geldt namelijk dat de raad over aard en omvang kan beslissen. Via naamgeving en toelichting kan een en ander worden verduidelijkt.

De voorgestelde wijziging ten aanzien van de voorzieningen betreft de voorzieningen die op grond van artikel 44 lid 2 ingesteld moeten worden voor ultimo van enig jaar nog niet bestede vooruitontvangen specifieke uitkeringen van derden. Een uitzondering wordt hierbij gemaakt voor die bijdragen van derden waarvoor geen terugbetalingsverplichting bestaat, maar wel een prestatieverplichting. Als voorbeeld wordt genoemd de spaarcomponent voor toekomstige vervangingsinvestering in het rioolrecht (artikel 229b, 2a Gemeentewet).

In het eerste geval (vooruit ontvangen voorschotbedragen voor specifieke uitkeringen die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren en waarvoor een terugbetalingsplicht bestaat) zullen de nog niet bestede vooruit ontvangen middelen niet meer in een voorziening gestort mogen worden, maar moeten deze middelen op de balans als vooruit ontvangen gelden verantwoord worden.

In het tweede geval (specifiek besteden) moeten de nog niet bestede vooruit ontvangen middelen in een voorziening gestort worden.

De wijzigingen waarvan verwacht wordt dat deze met ingang van het begrotingsjaar 2008 van kracht worden, zijn van invloed op zowel de administratieve verwerking van een aantal specifieke uitkeringen van derden en een aantal aanwezige voorzieningen. Bij de voorbereidingen van de programmabegroting 2008 zal met de voorgestelde wijzigingen rekening gehouden worden.

Hoofdstuk 3 Rentebeleid

Reserves en voorzieningen worden gerekend tot de zogenoemde eigen financieringsmiddelen. In plaats van externe financiering kunnen reserves en voorzieningen als financieringsmiddel voor gemeentelijke uitgaven worden ingezet, zodat niet aan derden rente moet worden betaald. Voor het toerekenen van rentekosten aan gemeentelijke activiteiten is de vraag of extern (geldleningen) dan wel intern (reserves en voorzieningen) is gefinancierd niet relevant. Daarom worden zowel de externe als de interne financieringskosten door middel van een omslagstelsel doorbelast, de zogenoemde renteomslag. Jaarlijks wordt bij de richtlijnen van de begroting het renteomslagpercentage bepaald.

Bij de jaarlijkse bepaling van het renteomslagpercentage wordt rekening gehouden met de externe en interne rentelasten.

De in de renteomslag door te berekenen rente van de interne financieringsmiddelen leidt vervolgens tot een bate die op grofweg drie manieren kan worden aangewend:

- Als structureel dekkingsmiddel in de exploitatie, voor wat betreft het deel van de algemene en saldi reserve
- Als rentetoevoeging aan de desbetreffende reserves (fonds grote objecten nieuw)
- Als incidenteel dekkingsmiddel in de exploitatie, voor wat betreft de overige reserves en voorzieningen.

Op grond van het BBV mag aan reserves rente worden toegerekend, aan voorzieningen echter niet. Een uitzondering wordt gemaakt voor de voorzieningen indien op grond van specifieke regelgeving rentetoevoeging moet plaatsvinden (bijvoorbeeld de onderwijswetgeving) of wanneer de omvang van de voorziening afhankelijk is van de kosten van de nog uit te voeren werken welke periodiek opnieuw moeten worden geraamd en de inflatie medebepalend is voor de kosten. De toevoeging wordt dan niet zozeer gezien als rentetoevoeging, maar als inflatiecorrectie. Deze toevoeging moet via het desbetreffende programma lopen waaronder de voorziening valt.

Wanneer aan reserves rente wordt toegevoegd, moet dit bij resultaat bestemming gebeuren (via functie 980). Wanneer geen rente aan reserves of inflatiecorrectie aan voorzieningen wordt toegerekend dan moet de bespaarde rente die betrekking heeft op de reserves geboekt worden op functie 914 of, in geval van de voorzieningen, de desbetreffende programma's.

BMC adviseert in zijn rapport eveneens geen rente aan reserves toe te voegen. Dit vloeit voort uit de systematiek zoals in de gemeente Kampen gehanteerd. De berekende rente over de reserves wordt namelijk benut ter dekking van uitgaven in de exploitatie. Aanbevolen wordt om bij resultaatbestemming toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves goed te motiveren aan de hand van de bedoeling van de betreffende reserve. Dit advies is in 2006 overgenomen. Bij de instelling van de reserve grote objecten 2005 is hierop voor deze reserve een uitzondering gemaakt. Aan deze reserve wordt de berekende rente jaarlijks toegevoegd.

Aan de onderwijsvoorzieningen en voorziening afkoopsom sociaal statuut Stadsziekenhuis wordt de inflatiecorrectie toegevoegd. Bij de onderwijsvoorzieningen gebeurt dit, omdat bij de bekostiging van het onderwijs hiermee rekening wordt gehouden. Bij de voorziening afkoopsom sociaal statuut Stadsziekenhuis gebeurt dit, omdat de berekening van de afkoopsom gebaseerd is op de contante waarde.

De berekende rente van de voorziening Afkoopsommen onderhoud graven wordt niet aan de voorziening toegevoegd, maar direct aan het betreffende programma.

Hoofdstuk 4 Weerstandsvermogen en risicomanagement

4.1. Algemeen

Op grond van artikel 9 en 26 het BBV moet zowel bij de programmabegroting als de programmaverantwoording een paragraaf Weerstandsvermogen worden opgenomen. In deze paragraaf wordt ingegaan op de relatie tussen de weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

4.2. Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Voor de bepaling van de weerstandscapaciteit wordt gekeken naar de aanwezige reserves, de post onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit. Het gaat hierbij om vrij aanwendbare middelen. Voor de gemeente Kampen dient hierop een uitzondering te worden gemaakt voor de algemene reserve en de bestemmingsreserves. Voor de algemene reserve geldt namelijk dat de berekende rente structureel ten gunste van de exploitatie komt en derhalve niet vrij aanwendbaar is. Aanwending van deze reserve leidt tot een budgettair probleem door de structurele vermindering van de rentebaten op de exploitatie. Voor de bestemmingsreserves geldt dat op deze reserves in zijn algemeenheid verplichtingen rusten en niet zondermeer vrij aanwendbaar zijn.

Bij de weerstandscapaciteit kan onderscheid worden gemaakt tussen de incidentele – en structurele weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit

De incidentele weerstandscapaciteit is het vermogen dat ingezet kan worden om eenmalige tegenvallers op te vangen. In beginsel betreft dit de optelsom van het vrij aanwendbare deel van:

1. de vrij aanwendbare reserves: die reserves die beschikbaar zijn voor het opvangen van tegenvallers;
2. de stille reserves: die reserves die betrekking hebben op activa die op de balans lager zijn gewaardeerd dan de marktwaarde én op korte termijn verkoopbaar zijn;
3. de Reserve bouwgrondexploitatie (weerstandsvermogen van het Grondbedrijf): dat deel van het eigen vermogen van de gemeente dat bestemd is voor de opvang van financiële risico's die samenhangen met grondexploitaties;
4. de post onvoorzien: de post onvoorzien wordt berekend op basis van een tarief per inwoner.

Onder de stille reserves valt het Kampereiland. De omvang van de stille reserves is niet bepaald.

Voor de bepaling van de benodigde stand van de reserve bouwgrondexploitatie wordt de volgende formule gehanteerd:

$$\frac{\text{Huidige boekwaarde grondexploitaties} + \text{hoogste boekwaarde grondexploitaties}}{2} \times \text{omslagrente}^3$$

n.b. de omslagrente ³ is gebaseerd op een te dragen renteverlies, welke niet te verhalen is middels de grondprijzen, van drie jaren.

In de begroting 2007 is voor de post onvoorzien een tarief van € 3,40 per inwoner gehanteerd.

Structurele weerstandscapaciteit

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen, zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van bestaande taken. Hiermee kunnen bijvoorbeeld de rente- en aflossingsverplichtingen van aan te trekken leningen worden voldaan. Hiertoe behoort de onbenutte belastingcapaciteit. Deze capaciteit heeft betrekking op de mogelijkheid de OZB-tarieven te verhogen. Indien de toegestane stijging niet ten volle wordt benut, kan deze in volgende jaren niet gecompenseerd worden door een extra verhoging.

4.3. Risico's

Onder risico's wordt verstaan het gevaar voor schade of verlies als gevolg van interne en externe omstandigheden. Het betreft risico's waarvoor geen voorziening kan worden gevormd omdat de omvang niet bekend is. Een toenemend risico vormt onder meer dat particulieren en het bedrijfsleven de gemeente steeds vaker aansprakelijk stellen voor schade die ontstaan is bij de uitvoering van haar taken. Dit geldt zowel voor onrechtmatig- als voor rechtmatig handelen (en nalaten) van de gemeente. De grenzen waarbinnen de overheid verplicht is tot schadevergoeding zijn de laatste jaren sterk verruimd. Daarnaast heeft de gemeente te maken met een sterkere claimbewustheid bij burgers en het bedrijfsleven; benadeelden weten steeds beter de schade op de overheid te verhalen.

Hoofdstuk 5 Heroverweging reserves en voorzieningen

Bij de doorlichting van de reserves en voorzieningen is, mede uit afstemming met de vakafdelingen, het volgende geconstateerd:

- de bestemmingsreserve compensatie vakonderwijs wordt niet meer ingezet voor het doel waarvoor de reserve ingesteld is;
- de bestemmingsreserve bijdragen bouw bejaardenwoningen zou gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen breder ingezet kunnen worden;
- de bestemmingsreserve eenmalige activiteiten bij de eerste bestuursrapportage 2006 wel is opgeheven, maar nog steeds wordt gebruikt (middelen zijn toegevoegd);
- de bestemmingsreserve Nog te maken kosten Haatland II t/m VI voor deze onderdelen van het complex niet meer nodig is, maar wel voor de te zijner tijd geplande herstructurering van het gebied Haatland in zijn totaliteit;
- de bestemmingsreserve parkeergelegenheden tot op heden nog niet is gevoed en in 2007 een onttrekking van € 350.000 is geraamd.

In onderstaand overzicht treft u per reserve en voorziening een voorstel aan voor uw heroverweging.

	Naam reserves en voorzieningen	Toelichting
	<u>Algemene reserves</u>	
1	algemene reserve	Handhaven.
2	Saldireserve / saldo gewone dienst	Afromen in 2007 naar € 750.000.
3	verkoop aandelen bouwfonds (2003/2005)	Opgeheven bij de jaarrekening 2005.
	<u>Bestemmingsreserves</u>	
4	vijfjaarlijkse afrekening bijzonder basisonderwijs	Opheffen in 2007 bij definitieve vaststelling vijfjaarlijkse afrekening 2001 - 2005; gelet op het feit dat er jaarlijks geen overschrijding heeft plaatsgevonden, kan het restant hoogstwaarschijnlijk vrijvallen ten gunste van de algemene middelen.
5	reserve grote objecten 2005	Handhaven en rente blijven toevoegen.
6	reserve groot onderhoud zwembaden	Handhaven en middelen aanwenden voor verbouw, renovatie en/of nieuwbouw van de zwembaden.
7	stedelijke vernieuwing 2002	Handhaven.
8	reserve bouwgrondexploitatie	Handhaven en indien sprake is van verliesgevende complexen de middelen aan de reserve onttrekken en storten in een voorziening voor de bouwgrondexploitatie van het betreffende verliesgevende complex.
9	grote objecten (oud)	Bij raadsbesluit van september 2006 is deze reserve opgeheven en is het restantbudget niet bestemd. Het restant kan vrijvallen ten gunste van de reserve Grote objecten 2005.
10	fonds b.d.t.	Opheffen en saldo vrij laten vallen ten gunste van de reserve Grote objecten 2005.
11	groot onderhoud gebouwen	Handhaven.
12	groot onderhoud wegen	Handhaven.
13	bestemmingsreserve stadsvernieuwing	Verwacht wordt dat de projecten die gedekt worden met middelen uit deze reserve in 2007 worden afgewikkeld en daarna kan deze reserve worden opgeheven; zoals nu bekend zal er geen budget resteren.

	Naam reserves en voorzieningen	Toelichting
14	bijdragen bouw bejaardenwoningen	Handhaven en de naamwijziging in "reserve levensloopbestendige woningen", omdat de reserve dan beter aansluit met de ontwikkelingen in de samenleving en de reserve hierdoor breder ingezet kan gaan worden.
15	onderhoud turnhal	Handhaven.
16	Uit te voeren Hagenbroek	Handhaven; verwacht wordt dat het complex in 2008 wordt afgerond waarna de reserve kan worden opgeheven.
17	flankerend ouderen beleid	Handhaven.
18	Statushouders	Handhaven.
19	bovenwijkse voorzieningen	Handhaven; in afwachting van een integraal beleidsvoorstel voor het opnieuw initiëren van bovenwijkse voorzieningen.
20	vervanging muziekinstrumenten	Opgeheven bij de jaarrekening 2005.
21	compensatie vakonderwijs	Opheffen; sinds 2005 worden de middelen niet meer ingezet voor vakonderwijs, maar voor de subsidiering van de Stichting Kunst en Cultuur, die tot doel heeft om kunsteducatie in het basisonderwijs te stimuleren. Deze kosten dienen opgenomen te worden in de exploitatiebegroting.
22	tijdelijke reserve Wet Maatschappelijke Ondersteuning	Handhaven tot eind 2008, zoals besloten bij raadsbesluit van 2 maart 2006.
23	eenmalige activiteiten	Opgeheven bij de eerste bestuursrapportage 2006.
24	herstructurering Hanzewijk	Opheffen; de herstructurering Hanzewijk is inmiddels ondergebracht in het grondbedrijf.
25	over te hevelen jaargebonden budgetten	Handhaven.
26	Fonds Binnenstad	Opgeheven bij besluit van 7 juli 2005.
27	Parkeren nieuwe beleid 2005	Handhaven.
28	Nog te maken kosten Haatland II t/m VI	Handhaven en te zijner tijd aanwenden voor herstructurering van het gebied Haatland.
29	Reserve kinderopvang	Opheffen.
30	Reserve parkeergelegenheden	Handhaven; geraamd is in 2007 een onttrekking van € 350.000, omdat er vanuit gegaan wordt dat de reserve bij het opmaken van de jaarrekening 2006 gevoed zal worden.
31	Fonds werk en inkomen	Opgeheven bij de tweede bestuursrapportage 2006.
32	Nog te maken kosten Zalk de Wilgen	Opheffen bij het opstellen van de jaarrekening 2006 en een eventueel aanwezig saldo toevoegen aan de bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie.
33	Nog te maken kosten Zuideinde	Opheffen bij het opstellen van de jaarrekening 2006 en een eventueel aanwezig saldo toevoegen aan de bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie.
34	Nog te maken kosten Lijnbaanstraat	Opheffen bij het opstellen van de jaarrekening 2006 en een eventueel aanwezig saldo toevoegen aan de bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie.
35	Reserve kapitaalkredieten	Handhaven; wordt gebruikt om negatieve boekwaarden van kredieten aan het eind van het jaar over te hevelen naar het volgend jaar, omdat dit op grond van het BBV niet meer via de activa mag gebeuren.
36	Egalisatiereserve BTW-compensatiefonds	Handhaven.

	Naam reserves en voorzieningen	Toelichting
	<u>Voorzieningen</u>	
38	onderhoud Buitenhaven	Handhaven.
39	ophalen huisvuil	Handhaven.
40	rioleringswerken	Handhaven.
41	afkoopsommen onderhoud graven	Handhaven.
42	stadsvernieuwing WSDV/VROM	Opheffen bij jaarrekening 2007
43	inburgeringsmiddelen nieuwkomers	Handhaven.
44	fonds sparen compensatie-uren adv	Handhaven.
45	voorziening wachtgelden wethouders	Handhaven.
46	Investeringsbudget Stedelijke vernieuwing (ISV)	Handhaven.
47	Stimuleringsregeling Klantmanagement	Handhaven tot dat afwikkeling met Rijk heeft plaatsgevonden, verwacht in 2007.
48	voorziening sociaal statuut stadsziekenhuis	Handhaven.
49	Voorziening afkoopsom sociaal statuut Stadsziekenhuis	Handhaven.
50	onderwijs achterstanden beleid	Handhaven tot dat definitieve afwikkeling met het rijk heeft plaats gevonden.
51	non-activiteitenregeling	Opheffen per 31 december 2007.
52	fonds scholing en activering	Handhaven.
53	voorziening inburgering oudkomers	Opheffen; bij collegebesluit van 2 oktober 2006 zijn de beschikbare middelen aangewend.
54	materiële instandhouding Dirk van Dijkschool	Handhaven.
55	materiële instandhouding Willem Alexanderschool	Handhaven.
56	materiële instandhouding Engelenbergschool	Handhaven.
57	materiële instandhouding Avercampschool	Handhaven.
58	materiële instandhouding De Schakel	Handhaven.
59	voorziening bovenschools management	Handhaven.
60	personeelskosten Dirk van Dijkschool	Handhaven.
61	personeelskosten Willem Alexanderschool	Handhaven.
62	personeelskosten Engelenbergschool	Handhaven.
63	personeelskosten Avercampschool	Handhaven.
64	personeelskosten De Schakel	Handhaven.
65	voorziening onderwijs in allochtone levende talen	Opheffen; in 2005 heeft de afrekening plaats gevonden.
66	voorziening onderwijskansenbeleid	Handhaven.
67	voorziening kinderopvang	Opgeheven bij de jaarrekening 2005.
68	voorziening OPSTAP-wachtgelden	Opheffen bij het opstellen van de jaarrekening 2006 ten gunste van de algemene middelen.
69	voorziening dubieuze debiteuren	Handhaven.
70	voorziening dubieuze debiteuren soza	Handhaven.

Naast de heroverweging van de reserves en voorzieningen zijn er nog een aantal punten die leiden tot het bijstellen van de geraamde saldi van een aantal reserves en voorzieningen. In onderstaand overzicht zijn alle geraamde, financiële effecten voor het boekjaar 2006 opgenomen.

	Betreft / heroverweging	V / N	ten gunste / ten laste van	Bedrag
1	<u>Bijstelling rentetoerekening algemene reserve (79101001)</u> Op basis van het saldo in de jaarrekening 2005 en de mutaties in 2006 kan het beginsaldo per 2007 bijgesteld worden naar € 32.208.384 in plaats van € 32.023.385 zoals in de vastgestelde begroting 2007 opgenomen. De berekende bespaarde rente bedraagt hierdoor € 9.250 meer dan oorspronkelijk geraamd.	V	Algemene dekkingsmiddelen	9
2	<u>Saldireserve / saldo gewone dienst (79101002)</u> BMC adviseert om de saldireserve / saldo gewone dienst op te heffen en het saldo van deze reserve toe te voegen aan de algemene reserve. Gezien de in het format van de saldireserve opgenomen toelichting, wordt voorgesteld: - de afzonderlijke saldireserve in stand te houden in afwijking van het advies van BMC; - het bodembedrag vast te stellen op € 750.000; - en het saldo gezien het bodembedrag met € 298.000 af te romen.	V	Algemene dekkingsmiddelen	298
3	<u>Rente bijschrijving reserves / inflatiecorrectie voorzieningen</u> Dit vindt slechts plaats bij de reserve grote objecten 2005 en de voorzieningen voor het openbaar onderwijs. Op basis van het saldo in de jaarrekening van deze reserve en voorzieningen dient de berekende rente / inflatiecorrectie bijgesteld te worden. Dit houdt in: - berekende rente op de reserve grote objecten neemt toe met € 15.000; - berekende inflatiecorrectie onderwijsvoorzieningen neemt toe met € 547.	N/V N/V	Reserve Grote objecten 2005 Onderwijsvoorzieningen	15 1
4	<u>Reserve grote objecten (oud)</u> Bij raadsbesluit van september 2006 is de reserve opgeheven. Het restantbedrag van € 77.000 is nog niet bestemd.	N/V	Reserve Grote objecten 2005	77
5	<u>Reserve BDT</u> Op deze reserve rusten geen claims meer. Voorgesteld wordt deze reserve op te heffen en het saldo van € 619.000 vrij te laten vallen en toe te voegen aan de reserve Grote Objecten 2005.	N/V	Reserve Grote objecten 2005	619
6	<u>Compensatie vakonderwijs</u> Sinds 2005 worden de middelen niet meer ingezet voor vakonderwijs, maar voor de subsidiering van de Stichting Kunst en Cultuur, die tot doel heeft kunsteducatie in het basisonderwijs te stimuleren. Deze kosten dienen vanaf 2007 structureel opgenomen te worden in de programmabegroting.	V	Algmene dekkingsmiddelen	45
7	<u>Nog te maken kosten Zalk de Wilgen</u> Een eventueel restant bedrag ultimo 2006 kan vrij vallen ten gunste van de algemene middelen	N/V	Bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie	6
8	<u>Nog te maken kosten Zuideinde</u> Een eventueel restant bedrag ultimo 2006 kan vrij vallen ten gunste van de algemene middelen	N/V	Bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie	37
9	<u>Nog te maken kosten Lijnbaanstraat</u> Een eventueel restant bedrag ultimo 2006 kan vrij vallen ten gunste van de algemene middelen	N/V	Bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie	9

	Betreft / heroverweging	V / N	ten gunste / ten laste van	Bedrag
10	<u>Voorziening non-activiteitenregeling</u> Opheffen bij jaarrekening 2007 en een eventueel resterend saldo toevoegen aan de algemene middelen. Geraamd is thans een saldo van € 61.000.			
11	<u>Voorziening OPSTAP-wachtgelden</u> Opheffen bij opstellen jaarrekening 2006 en een eventueel resterend saldo toevoegen aan de algemene middelen.	V	Algemene middelen	36
	Totaal effect:			
	- algemene middelen	V		388
	- grote objecten 2005	N/V		711
	- bestemmingsreserve bouwgrondexploitatie	N/V		52
	- onderwijsvoorzieningen	N/V		1

Ter kennisname is opgenomen:

Deel 2 Inventarisatie aanwezige reserves en voorzieningen, inclusief een meerjarenraming. De cijfermatige gegevens betreffen de geautoriseerde geraamde claims zoals op dit moment bekend. Deze financiële gegevens kunnen als gevolg van de nadere besluitvorming en de uitkomsten van de jaarrekening 2006 nog worden beïnvloed. Voorgesteld wordt daarom dan ook de afwikkeling van de diverse voorgestelde heroverwegingen ten aanzien van een aantal reserves en voorzieningen te verwerken in de jaarrekening 2006.

Deel 2 Inventarisatie Reserves en voorzieningen, inclusief meerjarenraming

Bijlage 1 : Verordening artikel 212 Gemeentewet, relevante artikelen

Artikel 11. Voorziening voor oninbare vorderingen

1. Voor openstaande vorderingen betreffende de gemeentelijke belastingen wordt indien nodig een voorziening wegens oninbaarheid gevormd ter grootte van het historische percentage van oninbaarheid.
2. Voor de overige vorderingen wordt indien nodig een voorziening wegens oninbaarheid gevormd op basis van het gecalculerde risico op inbaarheid van de openstaande vorderingen.

Artikel 12. Reserves en voorzieningen

1. Het college biedt eenmaal in de vier jaar een nota reserves en voorzieningen & weerstandsvermogen en risicomanagement aan.
2. De nota behandelt voor wat het onderdeel reserves en voorzieningen betreft, in ieder geval het beleid ten aanzien van:
 - de vorming en besteding en opheffing van reserves;
 - de vorming en besteding opheffing van voorzieningen;
 - de toerekening en verwerking van rente over de reserves en de voorzieningen, in relatie tot het onderdeel weerstandsvermogen zoals bedoeld in artikel 17.
3. De raad stelt deze nota vast.

Artikel 17. Weerstandsvermogen en risicomanagement

1. Gelet op het gestelde in artikel 12 lid 1 wordt in genoemde nota - voor wat het onderdeel weerstandsvermogen en risicomanagement betreft - minimaal ingegaan op:
 - het omschrijven van de risico's (in brede zin)
 - hoe met de risico's wordt omgegaan (risicomanagement)
 - het gewenste en minimale weerstandsvermogen
 - de relatie tussen – en beleid op weerstandsvermogen en de risico's van materieel belang.
2. Het college geeft aan in de paragraaf weerstandsvermogen van de begroting en van de jaarstukken de risico's van materieel belang en een inschatting van de kans dat deze risico's zich voordoen. Het college brengt hierbij in elk geval de risico's in beeld en actualiseert de risico's genoemd in de nota bedoeld in het eerste lid.

Bijlage 2 : Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten, relevante artikelen

Algemeen ten aanzien van reserves en voorzieningen

Artikel 43

1. In de balans worden de reserves onderscheiden naar:
 - de algemene reserve;
 - bestemmingsreserve die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht, maar die niet specifiek besteed hoeven te worden;
 - overige bestemmingsreserves.
2. Een bestemmingsreserve is een reserve waaraan provinciale staten respectievelijk de raad een bepaalde bestemming heeft gegeven.

Artikel 44

1. Voorzieningen worden gevormd wegens:
 - verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
 - op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
 - kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten zijn oorsprong mede vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van laten over een aantal begrotingsjaren.
2. Tot de voorzieningen worden ook gerekend van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.
3. Voorzieningen worden niet gevormd voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

Artikel 45

Rentetoevoegingen aan voorzieningen zijn niet toegestaan.

Mutaties reserves

Artikel 17 (overzicht van baten en lasten en de toelichting Begroting en toelichting)

Het overzicht van baten en lasten bevat:

- a. per programma, of per programmaonderdeel, de raming van de baten en lasten en het saldo;
- b. het overzicht van de geraamde algemene dekkingsmiddelen en het geraamde bedrag voor onvoorzien;
- c. het geraamde resultaat voor bestemming, volgend uit de onderdelen a en b;
- d. *de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;*
- e. het geraamde resultaat na bestemming, volgend uit de onderdelen c en d.

Artikel 27 (programmarekening en toelichting Jaarstukken en toelichting)

1. De programmarekening bevat:
 - a. de gerealiseerde baten en lasten per programma;
 - b. het overzicht van de gerealiseerde algemene dekkingsmiddelen;
 - c. het gerealiseerde resultaat voor bestemming, volgend uit de onderdelen a en b;
 - d. *de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;*
 - e. het gerealiseerde resultaat na bestemming, volgend uit de onderdelen c en d.
2. De programmarekening bevat van de onderdelen genoemd in het eerste lid ook de ramingen uit de begroting voor en na wijziging.

Artikel 28 (programmarekening en toelichting Jaarstukken en toelichting)

De toelichting op de programmarekening bevat ten minste:

- a. voor alle onderdelen van artikel 27, eerste lid, een analyse van de afwijkingen tussen de begroting na wijziging en de programmarekening;
- b. een overzicht van de aanwending van het bedrag voor onvoorzien;
- c. een overzicht van de incidentele baten en lasten.

Artikel 42 (programmarekening en toelichting Jaarstukken en toelichting)

1. Het eigen vermogen bestaat uit de reserves en het resultaat na bestemming volgend uit de programmarekening.
2. Het in het eerste lid bedoelde resultaat wordt afzonderlijk opgenomen als onderdeel van het eigen vermogen.

Artikel 54 (programmarekening en toelichting Jaarstukken en toelichting)

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van elke reserve en de toevoegingen en onttrekkingen daaraan toegelicht.
2. Per reserve wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
 - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
 - b. de toevoegingen of onttrekkingen via de resultaatbestemming bij de programmarekening;
 - c. de toevoegingen of onttrekkingen uit hoofde van de bestemming van het resultaat van het voorgaande boekjaar;
 - d. de verminderingen in verband met afschrijvingen op activa waarvoor een specifieke bestemmingsreserve is gevormd;
 - e. het saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

Artikel 55 (programmarekening en toelichting Jaarstukken en toelichting)

1. In de toelichting op de balans worden de aard en reden van elke voorziening en de wijzigingen daarin toegelicht.
2. Per voorziening wordt het verloop gedurende het jaar in een overzicht weergegeven. Daaruit blijken:
 - a. het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
 - b. de toevoegingen;
 - c. ten gunste van de rekening van baten en lasten vrijgevallen bedragen;
 - d. de aanwendungen;
 - e. saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

Weerstandsvermogen

Artikel 9 (de paragrafen, programmabegroting)

1. In de begroting worden in afzonderlijke paragrafen de beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten, alsmede tot de lokale heffingen.
2. De begroting bevat ten minste de volgende paragrafen, tenzij het desbetreffende aspect bij de provincie onderscheidenlijk gemeente niet aan de orde is:
 - a. lokale heffingen;
 - b. weerstandsvermogen;
 - c. onderhoud kapitaalgoederen;
 - d. financiering;
 - e. bedrijfsvoering;
 - f. verbonden partijen;
 - g. grondbeleid.

Artikel 11 (de paragrafen, programmabegroting)

1. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:
 - a. de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de provincie onderscheidenlijk gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
 - b. alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.
2. De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:
 - a. een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
 - b. een inventarisatie van de risico's;
 - c. het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico's.

Artikel 26 (de paragrafen, jaarverslag)

Het jaarverslag bevat de paragrafen die ingevolge artikel 9 in de begroting zijn opgenomen. Ze bevatten de verantwoording van hetgeen in de overeenkomstige paragrafen in de begroting is opgenomen.

Bijlage 3 : Uittreksel Dossier Rekenkamercommissie

Reserves en voorzieningen

4. Voldoet de programmabegroting aan de wettelijke eisen?

4.2 bevindingen; Financiële begroting - 2^e gedachtestreepje:

- De uiteenzetting van de financiële positie is niet als afzonderlijk onderdeel in de begroting opgenomen, waarin de op grond van het BBV (art 20 t/m 23) minimaal vereiste elementen op overzichtelijk wijze worden gerapporteerd: arbeidskosten, investeringen, financiering, stand en verloop van de reserves en voorzieningen. In een bijlage staat alleen de begrote beginstand van de reserves en voorzieningen.

4.3 Conclusies - 4^e gedachtestreepje:

- Een heldere uiteenzetting van de financiële positie ontbreekt. De in de bijlage geprognosticeerde balans en de stand van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2006 is mager en geeft het geprognosticeerde verloop in het begrotingsjaar niet aan.

5. Wat is de kwaliteit van de informatie in de programmabegroting?

5.2 Bevindingen; paragrafen:

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen begroting 2006 / 3^e gedachtestreepje:

- De rekenkamer mist in de begroting bij de riolering het verband tussen de noodzakelijke meerjarige investeringen en meerjarige onderhoudskosten en de (toename van de) riooltarieven en de putting uit de rioolreserve. Dit is van groot belang, omdat in de bestaande begroting is opgenomen dat de bijdrage uit de reserve riolering de komende jaren fors zal toenemen (van € 184.000 in 2005 tot € 645.000 in 2009). En daarmee zal de reserve snel zijn uitgeput.

7. Wat zijn de sturingsmogelijkheden voor de Raad met de programmabegroting?

7.3 Aanbevelingen – 7^e gedachtestreepje:

- Beschrijf in de paragraaf weerstandsvermogen duidelijk wat de gevolgen van een eventuele inzet van het eigen vermogen zijn doordat de rente op de algemene reserve als inkomstenbron in de exploitatiebegroting is opgenomen.

Weerstandsvermogen

5. Wat is de kwaliteit van de informatie in de programmabegroting?

5.2. Bevindingen; de paragrafen:

Paragraaf weerstandsvermogen begroting 2006

- In de deze paragraaf wordt wel ingegaan op een aantal mogelijke risico's; hoe om te gaan met deze risico's wordt niet verwoord en er heeft nog geen kwantificering plaatsgevonden van de gewenste weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.

Paragraaf grondbeleid begroting 2006

- In de paragraaf grondbeleid wordt informatie gegeven over het totaal van de grondexploitatie van de acht grondexploitaties en informatie over enkele afzonderlijke grondexploitaties. Een systematisch overzicht per complex met (openbare) informatie (waaronder het berekende weerstandsvermogen) van alle complexen ontbreekt.

7. Wat zijn de sturingsmogelijkheden voor de raad met de programmabegroting?

7.3. Aanbevelingen:

- Beschrijf in de paragraaf weerstandsvermogen duidelijk wat de gevolgen van een eventuele inzet van het eigen vermogen zijn doordat de rente op de algemene reserve als inkomstenbron in de exploitatiebegroting is opgenomen.